

Asia: VN/8566/2021

Sosiaali- ja terveystieteiden korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke (SOTEKO)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot loppuraportista

Soteko-hanke onnistui verrattain hyvin vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin. Hankkeen kuluessa koostettiin välttämätöntä tietopohjaa tukemaan koulutuspolkujen sujuvoittamista ja vetovoiman kehittämistä koskevien ehdotusten laatimista. Nämä kysymykset painottuivat hankkeen työskentelyssä. Siten jatkuvaa oppimista, mielenterveyspalvelujen sekä sote-uudistuksen osaamistarpeisiin vastaamista koskevien kysymysten käsittely jäi melko suppeaksi.

Tutkintorakenteen tarkastelussa hankkeessa olivat sote-alojen ammattikorkeakoulututkinnot sekä yliopistojen sosiaalityön ja terveystieteiden opetus. Vaikka ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja ei ollut rajattu hankkeen työskentelystä, niin niitä koskevia ajankohtaisia kysymyksiä käsiteltiin rajallisesti. Tohtorikoulutuksen kysymykset eivät sen sijaan sisältyneet hankkeen tehtäväksiäntöön, mikä kavensi niin koulutuspolkujen kuin jatkuvan oppimisen tarkastelua. Näin olleen hankkeen ehdotukset käsittelevät vain osaa sote-alojen korkeakoulututkinnosta.

Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumi (KunFO) on omassa työskentelyssään keskittynyt luomaan linjauksia kuntoutuksen koulutusjärjestelmälle kokonaisuudessaan sekä myös kuntoutuksen tutkimukseen. Kuntoutuksen korkeakoulutusta on lisäksi tarkasteltu osana opetus- ja kulttuuriministeriön koulutusvastuu-uudistusta. Keskeisistä sote-alan tutkinnoista hankkeen toimeksiannon ulkopuolelle oli rajattu lääkärin ja psykologien koulutus. Ottaen huomioon sote-alan yhä kasvava työvoimapula (TEM-analyyseja • 113/2023, Työvoimatietokartat -hankkeen loppuraportti, s. 239), myös sote-alojen korkeakoulutusten yhteinen kokonaistarkastelu olisi ollut hyödyllistä. Nyt eri lähtökohdista ja erilaisilla kysymyksenasetteluilla toteutetut erilliset hankkeet eivät tuota yhteismitallisia koulutuspoliittisia linjauksia.

Soteko-hankkeen tehtäväksiäntöön ei kuulunut koulutusalojen rahoituksen tarkastelu ja kehittäminen, mikä on käynnissä opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa korkeakoulujen ohjauksen käytäntöjen ja valtionrahoituksen kohdentamisessa käytettyjen rahoitusmallien uudistamista

pohtivassa työryhmässä. Huomattava on, että kestäväällä ja riittävällä rahoituksella on olennainen merkitys korkeakoulutuksen laadun varmistamisessa ja siten myös sote-alan korkeakoulututkintojen vetovoiman ylläpitämisessä.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia sosiaalialan siirtymien sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 1-6)

Talentia kannattaa hankkeessa yksimielisesti hyväksytyjä ehdotuksia sosiaalialan siirtymisen sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä.

Mitä sosiaalialan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Valtakunnallisesti yhtenevät käytännöt edistäisivät opiskelijoiden yhdenvertaista kohtelua. Talentia korostaa, että ehdotusten toimeenpano vaatii valtakunnallista yhteistyötä ja kehittämistä niin yliopistoissa kuin ammattikorkeakouluissa sekä niiden kesken ja välillä. Ehdotusten toimeenpano edellyttää lisäksi sen huomioon ottamista, että korkeakoulujen duaalimallissa koulutetaan laillistettuja ammattihenkilöitä sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa perustellusti säänneltyihin eri ammatteihin kuten esimerkiksi sosiaalityöntekijöiksi ja sosionomeiksi. Siksi tutkintokoulutuksessa on taattava kunkin eri profession vaatima asiakasturvallisuuden varmistava osaaminen.

Lisäksi on otettava huomioon sote-aloja koskeva SORA-lainsäädäntö, joka osaltaan vaikuttaa koulutuspolkuihin. SORA-sääntelyä sovelletaan vain tutkintokoulutukseen, jonka vuoksi mm. käytännön harjoitteluja voidaan potilas- ja asiakasturvallisuussyistä tarjota vain tutkinto-opiskelijoille. Kaikkiaan SORA-sääntelyyn sisältyy monia uudistamistarpeita, joiden edistämistä on syytä kiirehtiä tulevalla hallituskaudella.

Ehdotusten toteutuminen edellyttää niin aika- ja henkilöstöresurssia kuin rahoitusmallin kehittämistä tukemaan tavoiteltuja vaikutuksia. Lisäksi ehdotusten 1–5 osalta tarvitaan kunkin sosiaalityön koulutusta tarjoavan yliopiston päätökset ehdotusten toimeenpanemiseksi sen ohella, että Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet on sitoutunut edistämään Soteko-hankkeen ehdotuksia sosiaalialan koulutuspolkujen sujuvoittamiseksi.

Ehdotuksen 6 mukaan sosiaali- ja terveysministeriön johdolla käynnistetään ensi hallituskaudella sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattilaisten tulevaisuuden osaamistarpeiden ja työnjakojen kehittämisen tarkastelu yhteistyössä hyvinvointialueiden, korkeakoulujen ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Talentia on mielellään mukana tässä yhteistyössä. Korostamme, että tulevalla hallituskaudella asetettavalle sosiaalialan ammattihenkilöiden neuvottelukunnalle tulee varata keskeinen rooli tässä työssä. Ennakointitiedon osalta työssä on perusteltua hyödyntää osaamisen ennakointifoorumia.

Kaikkiin ehdotuksiin liittyy keskeisesti erityisesti sosiaalityön koulutuksen tilastoinnin kehittäminen. Talentia esittää, että ehdotusten toimeenpanoon liittyen opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus huolehtivat sosiaalityön tutkintokoulutuksen ajantasaisen tilastotiedon saamisesta osaksi Vipunen-tilastopalvelua.

Näkemyksenne koskien ehdotuksia terveystieteen koulutuksen siirtyminen sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 7-11)

-

Mitä terveystieteen siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

-

Näkemyksenne ehdotuksista kaksoistutkintojen kehittämiseksi (ehdotukset 12-13)

-

Mitä kaksoistutkintoja koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

-

Näkemyksenne korkeakoulujen sosiaali- ja terveystieteen vetovoimaa ja harjoittelua koskevista ehdotuksista (ehdotukset 14-35)

Talentia kannattaa ehdotuksia 14 ja 15. Ehdotukseen 14 liittyy Talentia korostaa sosiaali- ja terveystieteen tulevan täydennyskoulutusasetuksen merkitystä. Lisäksi kaiken täydennys-, erikoistumis- ja jatkokoulutusten hyödyntämistä on edistettävä luomalla työelämään osaamista vastaavia tehtävänkuvauksia sekä selkeitä urapolkuja, joita käsitellään rakentavalla tavalla ehdotuksissa 21–22.

Talentia kannattaa niin ikään myös kansainvälisten koulutusohjelmien harjoittelun ja kielen oppimisen kehittämistä koskevia ehdotuksia 16–20.

Harjoittelujen kehittäminen sisältyy ehdotuksiin 23–24 sekä ehdotuksiin 33–35. Talentia toteaa, että laadukkaat harjoittelut edellyttävät panostamista harjoittelujen ohjaukseen niin oppilaitoksissa kuin työpaikoilla, jotta opiskelijoille turvataan nykyistä tasalaatuisemmat ja yhdenvertaisemmat harjoittelukokemukset. Tämä edellyttää lisäksi, että sosiaalityön peruskoulutuksen käytännön opetuksen valtion koulutuskorvauksia koskeva valmistelu käynnistetään ensi tilassa.

Soteko-hankkeen loppuraporttiin on kirjattu myös ehdotuksia (25–28) koskien TKI-toimintaa, jonka osana opintoja ja työkuvaan nähdään tukevaan koulutuksen vetovoimaa. Talentia painottaa, että ehdotusten toteuttaminen on sidoksissa siihen, että sosiaalihuollon TKKI-rahoituksen tasoa

nostetaan ja että TKKI saa myös omat rakenteensa. Tärkeää on yhdistää sosiaalihuollon tutkimus, kehittäminen, opetus ja asiakastyö.

Ehdotukset 29–32 käsittelevät sukupuolen mukaisen segregaaation purkamista ja hakijajoukon monipuolistamista. Ehdotukset ovat perusteltuja, mutta niiden lisäksi tarvitaan myös työmarkkinoilla tehtäviä palkka- ja muita ratkaisuja segregaaation vähentämiseksi.

Mitä vetovoimaa ja harjoittelua koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Talentia on sitoutunut tukemaan omalla vaikuttamistyöllään ehdotusten toimeenpanoa.

Näkemyksenne jatkuvaa oppimista koskevista ehdotuksista (ehdotukset 36-42)

Ehdotukset 36–41 sekä osin ehdotus 42 (ks. kommentit seuraaviin kysymyksiin) ovat kannatettavia. Sosiaali- ja terveysalan TKI-toimintaa tulee tukea ja kehittää YTA-alueen yhteistyössä. Keskeistä on myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön jatkuvan ammatillisen kehittymisen tukemiseksi sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltava asetukset, jolla säädettäisiin täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista. Täydennyskoulutusten kehittäminen edellyttää kuitenkin myös ratkaisuja niiden rahoituksesta.

Mitä jatkuvaa oppimista koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Ehdotukseen 42 sisältyy toteamukseksi kirjaus, jonka mukaan valmistelu siitä, mitä perustutkinnon luonteisia ammattikorkeakoulututkintoja tarvitaan tulevaisuudessa sote-alalla, on käynnistynyt ammattikorkeakoulututkintojen osalta osana kestävä kasvun ohjelman toimeenpanoa ja kuntoutusalan koulutuksen ja tutkimuksen foorumin työtä. Näiltä osin Talentia esittää, että koska edellä mainitut linjaukset eivät olleet käytettävissä Soteko-hankkeen työskentelyssä, ei kirjauksesta tule tehdä mitään johtopäätöksiä osana Soteko-hankkeen ehdotuksia.

Näkemyksenne mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämisestä (ehdotukset 43-50)

Useassa ehdotuksessa tarkastellaan psykoterapeuttikoulutukseen liittyviä kysymyksiä. Ehdotuksessa 50 todetaan, että psykoterapeuttikoulutukseen mahdollisesti tehtävät muutokset edellyttävät vielä lisäselvityksiä. Talentia edellyttää, että jatkossa psykoterapeuttikoulutukseen voivat ilman erityistapausharkintaa hakeutua myös henkilöt, joilla on laillistettuna ammattihenkilönä soveltuva sosiaalihuollon ammattihenkilölain (817/2015) 7 ja 8 §:ien mukainen tutkinto ja muut riittävät hakukelpoisuusperusteet. Sosiaalialan korkeakoulututkintoa ei tule asettaa eriarvoiseen asemaan esimerkiksi terveysalan, lääketieteen ja psykologian korkeakoulututkintojen kanssa määriteltäessä psykoterapeuttikoulutukseen hakukelpoisuuden tuottavia tutkintoja.

Mitä mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämistä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Ks. edellinen kysymys.

Näkemyksenne sote-uudistusten edellyttämiä osaamistarpeita koskevista ehdotuksista (ehdotukset 51-54 ja luku 7)

Talentia kannattaa ehdotuksia 51–54 ja korostaa, että ehdotuksen 54 kirjaukset opiskelijoiden ja asiakkaiden osallistamisesta nykyistä vahvemmin kehittämiseen ja tutkimukseen sekä työelämän ja korkeakoulujen välisen yhteistyön tiivistämisestä tutkimustiedon hyödyntämiseksi sekä koulutuksen että palvelujärjestelmän kehittämiseksi edellyttävät sosiaalihuollon TKKI-rahoituksen ja rakenteiden kehittämistä (ks. myös kommentit ehdotuksiin 25–28).

COPE-hankkeen kehittämiskohteet sekä Osaamisella soteen -hankkeessa tunnistetut osaamistarpeet tutkintoon johtavassa koulutuksessa ovat edelleen relevantteja samoin kuin raportissa esitellyt sote-integraation edellyttämät yhteiset osaamiset. Hanketyöryhmän esittämistä johtamisosaamisen kehittämisenäkökohdista Talentia painottaa jäsenistöltään saamaansa palautteeseen perustuen erityisesti henkilöstövoimavarojen, osaamisen ja työhyvinvoinnin yhteistyön johtamista sekä työssä jaksamisen tukemista.

Manssila Jaana
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia